

Képek, emlékek

Csók István (1865–1961): Emlékezéseim

Szerkesztette: Révész Emese, Magyar Képzőművészeti Egyetem, Budapest, 2015, 164 oldal

LÓSKA LAJOS

A magyar képzőművészek viszonylag ritkán szánják rá magukat, hogy megörökítsék emlékeiket. Akik viszont vállalkoznak erre a feladatra, azok mindig is számíthatnak az érdeklődésére, hiszen az autentikus korpén túl saját művészetük műhelytitkaival is megismertetik olvasóikat. A fontosabbakról szólva, az első között készítette el életrajzát a jeles biedermeier piktorunk, Barabás Miklós. Munkácsy Mihály franciául írott *Emlékeim* című munkája indulását, inaséveit mutatja be, Rippl-Rónainak az 1911-ben közreadott memoárja pedig mindenekelőtt franciaországi élményeit rögzíti.

Csók István emlékezéseit viszonylag sokszor megjelentették. Először a *Magyarság* című újság publikálta 1918-ban. Ennek a szövegnek némiképpen rövidített változata 1945-ben látott napvilágot az Officina Kiadó gondozásában, majd 1990-ben az Akadémiai Kiadónál.

A Révész Emese szerkesztette legújabb kiadás a teljes szöveg közlésére törekszik, tehát az 1945-ös változatból kihúzott részeket beszerkeszti (dólt betűvel) az anyagba. Megtalálható a könyvecskében Csók több más írása is, továbbá ott van valamennyi korábbi kiadás bevezetője, a szerkesztő utószava, az életrajzi kronológia, a névjegyzék.

A 19. század utolsó harmadától az első világháborúig a magyar festők nagy részének az Iparrajziskola után előbb Münchenbe, majd onnan Párizsba vezetett az útja. Még a francia művészetet preferáló Munkácsyhoz készülő Rippl-Rónai is meglátogatta Münchent, amiről éppen Csók visszaemlékezése tesz említést.

A könyv jellegét tekintve anekdotákkal fűszerezett életrajz, amely a festő művészetéről vallott nézeteit, vívódásainak, sikereinek és kudarainak a leírásait is tartalmazza. A szöveget olvasva megelevenednek előttünk a müncheni diákévek (1885–87), a festő későbbi müncheni tartózkodásának eseményei és szereplői, Hollósy Simon és szabadiskolája, pályatársai, barátai, Ferenczy Károly, Rippl-Rónai József, Kiss József, Garay Ákos, Faragó József. (A bajor fővárosban festi az *Úrvacsora*, az *Árvák*, a *Báthory Erzsébet* című képét.)

Az írás nagy erénye, hogy a szerző a művésztársakról szóló történetek mellett rendszeresen beszámol útkereséseiről, sikereiről és kudarcairól, feldarabolt, megsemmisített képeiről, a legjelentősebb festményeinek modelljeiről. Első párizsi útjának (1888–89) fő célja az új eszmék megismerése volt, tájékozódás és tanulás a Julian Akadémián (ekkor készíti a *Krumplitsztogatók* című vásznát). A millennium évében Budapesten tartózkodik. Bemutatja a *Báthory Erzsébet* című munkáját, az Ezredéves Országos Kiállításon

az *Úrvacsorával* és a *Szénagyűjtőkkel* szerepel. A Budapest kávéházban összegyűlő Akvárium asztaltársaság tagja, többször jár Nagybányán. 1903-ban azután újból Párizsba utazik, és hét sikeres évet tölt ott (a francia fővárosban festi többek között a *Műteremsarok* és a *Thámár* című vásznakat), majd hazaköltözik Budapestre. Ezzel ér véget a naplója.

Csók visszaemlékezése hosszú – 96 évig tartó – életútjának rövid, ám fontos eseményeit tárgyalja. Izgalmas olvasmány, egyrészt pályakezdésének és a modern magyar festészet születésének (Nagybánya) krónikája, másrészt egy olyan anekdotagyűjtemény, amely gyakran mosolyra fakasztja a művészet és a művészpályák iránt érdeklődőt.